

Stefan Nosek, Kultura Amfor Kulistych w Polsce, Warszawa-Wrocław-Kraków 1967, str. 135-140.

8. WOJEWODZTWO WARSZAWSKIE

POWIAT GARWOLIN

144. RĘBKÓW-PARCELE

W roku 1937 gospodarz Stanisław Głowala odkrył przypadkowo na swoim polu grób kultury amfor kulistych, który w znacznej mierze zniszczył poszukując złota.

Badania na miejscu przeprowadził z ramienia Muzeum Archeologicznego w Warszawie K. Salewicz odkopując w całości jeszcze jeden grób (nr 11). Oba groby leżały na dość znacznym wzniesieniu piaszczysto gliniastym, w odległości około 3 m od siebie. Kierunek dłuższej osi obu grobów wschód—zachód.

Grób nr I. Zniszczony. Wedle relacji odkrywcy miał on kształt prostokątnej

skrzyni. Był to grób z obstawą długości około 3 m i szerokości około 1,5 m. Obstawa składała się ze średniej wielkości głazów narzutowych. Dno grobu na głębokości około 3,50 m było wybrukowane płaskimi, mniejszymi kamieniami. Nad grobem znajdował się również bruk stanowiący nakrywą grobu. W środku długości komory grobowej znajdowała się poprzeczna przegroda, pionowa, dzieląca grób na dwie równe części. W grobie było co najmniej osiem naczyń, z czego cztery dochowały się mniej więcej w całości. Ponadto znaleziono w grobie dwie siekiery



Ryc. 81. Rębków-Parcele, pow. Garwolin. Zabytki z grobu I.

Ryc. 81. Rębków-Parcele, pow. Garwolin. Zabytki z grobu I:

1 — amfora. W. 23 cm; 2 — wiór krzemienisty. D. 5,2 cm; 3-4 — odłupki krzemienne; 5-6 — siekiery z krzemienia pasiastego. D. 19,7 cm, 7,7 cm, 7 — czarka. W. 10,2 cm; 8 — misa. W. 9 cm; 9 — amforka ze znakiem swastyki. W. 10 cm, rys. J. Koszutska

z krzemienia pasiastego, jeden wiór oraz dwa odłupki z krzemienia czekoladowego. Kości szkieletu nie dochowały się. Naczynia stały w dwóch skupieniach, w każdej z przegród grobu przy jego przeciwległych ścianach szczytowych. Siekiery leżały po jednej przy każdej grupie naczyń. Zachowane zabytki wydobyte z grobu przedstawiają się następująco:

1. Amfora kujawska (ryc. 81 : 1) z baniastym brzuścem, niską, cylindryczną szyją i wyodrębnionym dnem. Na górnej części brzuśca znajdują się cztery, symetrycznie rozmieszczone, poziomo przekłute, rurkowate ucha. Szyja i górna część brzuśca pokryte bogatym ornamentem sznurowym w postaci linii poziomych, pionowych, skośnych i łukowatych oraz wygniatanymi dołączkami. W. 23 cm, o. 11 cm, d. 9 cm.

2. Amfora (ryc. 81 : 9) o kulistym brzuścu i cylindrycznej, dość wysokiej szyjce. Na przejściu szyjki w brzusiec znajdują się dwa naprzeciwległe, poziomo przekłute uszka. Szyja i górna część brzuśca zdobione są motywami sznurowymi złożonymi z linii poziomych, pionowych i skośnych. Na uwagę zasługuje umieszczenie w jednym z pól, w pobliżu ucha pomiędzy frędzlowato zwisającymi, pionowymi liniami sznurowymi, swastyki. W. 10 cm, o. 7,6 cm.

3. Czarka (ryc. 80 : 7) szerokootworowa, z zaznaczonym dnem. Szyja słabo wyodrębniona. Na przejściu szyi w brzusiec znajdują się dwa blisko siebie umieszczone, pionowo przekłute ucha. Szyję zdobią linie sznurowe poziome i faliste. W. 10,2 cm, o. 12 cm, d. 7 cm. •

4. Misa (ryc. 81 : 8). Z wylotem słabo leżowato rozchylonym i słabo wyodrębnioną szyją. Na przejściu szyi w brzusiec znajdują się dwa blisko siebie umieszczone, pionowo przekłute ucha. Szyję zdobi ornament sznurowy w postaci równoramiennej trójkątów zwisających wierzchołkami w dół, ujętych w poziome linie sznurowe. W- 9 cm, o- 21 cm, d. 8,8 cm,

5. Siekierka (ryc. 81 :6) z krzemienia pasiastego, czworoboczna, o ostrzu łukowato wygiętym, asymetrycznym i obuchu nieregularnie prostokątnym, gładzona starannie na całej powierzchni. Dł. 19,7 cm, sz. ostrza 4 cm, obuch 2 X 2,5 cm.

6. Siekiera (ryc. 81 : 5) z krzemienia pasiastego, wykonana podobnie jak poprzednia. Dł. 7,7 cm, sz. ostrza 5 cm, obuch 3,3 X 2 cm.

7. Wiór (ryc. 81:2) z krzemienia czekoladowego. Dł. 5,2 cm.

8. Dwa odłupki krzemienne (ryc. 81 ; 3—4).

Grób nr II (ryc. 82—83). Miał on prostokątną obstawę z mniejszych i większych okrągłaków, tworzących ściany wysokości 50—70 cm. Dno grobu stanowiła powierzchnia naturalnej gliny zalegającej w głębokości około 1,50 m. Brak było pokrywy pod grobem. Długość grobu wynosi 3,25 m, szerokość około 1,50 m. W grobie znaleziono łącznie czternaście naczyń, z czego siedem stało w skupieniu przy jednej ścianie szczytowej, reszta zaś w rozproszeniu po całym grobie. Ponadto znaleziono dwie siekiery krzemienne i cztery wióry. Zabytki wydobyte z grobu przedstawiały się następująco:

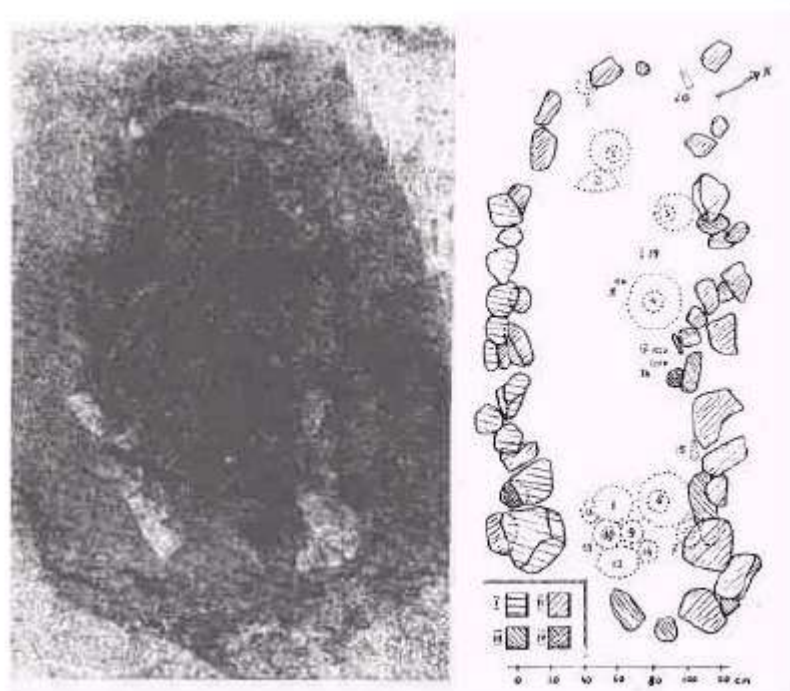
1. Amfora jajowata (naczynie 4, ryc. 83:18) z brzuścem nieco

zdeformowanym. Dno wyodrębnione. Szyja cylindryczna, zdobiona trzynastoma poziomymi liniami sznurowymi. Pod nasadą szyi znajdują się dwa naprzeciwległe, poziomo przekłute ucha. W. 34 cm, o. 12 cm, d. 11 cm.

2. Amfora (naczynie 12, ryc. 83:20) podobna, zdobiona na szyi ośmioma równoległymi liniami sznurowymi. W. 28 cm, o. 12 cm, d- 12 cm.

3. Amfora (naczynie 3) podobna, zdobiona ośmioma równoległymi liniami sznurowymi. W. 26 cm, o. 12 cm, d. 10 cm. Wewnątrz tej amfory znajduje się znak swastyki (ryc. 83:7).

4. Amfora (naczynie 6, ryc. 83 : 1), czteroucha, z dnem zaznaczonym i brzuścem baniasto wydętym, przechodzącym załomem w krótka, cylindryczna szyje. Amforę zdobią bogate motywy sznurowe i stempelkowe. Tuż poniżej krawędzi biegną dwie równoległe linie sznurowe. Od linii dolnej opadają w dół linie sznurowe, dochodzące prawie do załomu szyi. Przestrzeń między liniami skośnymi i dolną linią poziomą wypełniają również linie sznurowe, umieszczone pod kątem prostym w stosunku do tych linii,



Ryc. 82. Rebków-Parcele, pow. Garwolin.

Widok grobu z obstawą II

Fot. K. Salewicz

Ryc. 83. Rebków-Parcele, pow. Garwolin.

Plan grobu II, wg K. Salewicza

co w efekcie dało szereg trójkątów zwisających ku dołowi. Na załomie szyi biegną trzy równoległe linie poziome, złożone z prostokątnych stempelków odcisniętych poziomo. Na górnej części brzuśca tuż pod załomem znajdują się cztery symetrycznie rozmieszczone uszka, poziomo przekłute, rurkowate zdobione pionowo opadającymi ku dołowi i nieco na zewnątrz rozchodzącymi się liniami wykonanymi z prostokątnych, poziomo odcisniętych stempelków, ujętych po obu stronach w trzy także linie odcisnięte sznurem. Przestrzeń

między uchami wypełniają dwie grupy z linii wykonanych stempelkiem prostokątnym, odcisniętych od góry na przemian pionowo (dwukrotnie) oraz poziomo dwa razy. Obie grupy ujęte są po bokach w dwie linie poziome stempelków. W. 27 cm, o. 13 cm, d. 11 cm.

5. Amfora (naczynie 1, ryc. 83 : 3) czteroucha, z dnem wyodrębnionym, brzuścem baniasto wydętym, przechodzącym załosem w krótką, cylindryczną szyję. Szyja zdobiona motywami sznurowymi złożonymi z dwóch linii poziomych, przebiegających nieco poniżej krawędzi oraz zwisających z nich ku dołowi ośmiu równoramiennych trójkątów, składających się z podwójnych, skośnych linii sznurowych i podobnych linii ustawionych do nich pod kątem. Pary takich trójkątów przerywają pasma złożone z pięciu pionowych linii, sznurowych, zwisających ponad uchami. Ucha małe, rurkowate, poziomo przekłute, na szczycie nieco zagłębione pokrywa ornament złożony ze stempelków i linii sznurowych. Na górnej części ucha znajduje się linia pozioma z odcisniętych pionowo prostokątnych stempelków, wreszcie dwa rozchodzące się pasma pionowych linii sznurowych po sześć w każdej grupie. Pasma te zakończone są stempelkami prostokątnymi odcisniętymi pod kątem. Przestrzeń pomiędzy uchami wypełniono od góry ku dołowi liniami poziomymi, jedną prostokątnych stempelków i dwiema sznurowymi, poniżej równoramiennymi trójkątami zwisającymi wierzchołkami w dół, ujętymi w linie stempelkowe. Podobne podwójne linie stempelków wykonano w środku pomiędzy obu trójkątami, jak też po bokach od strony uch. W. 22 cm, o. 10 cm, d. 10 cm.

6. Amfora (naczynie 5, ryc. 83: 9) kulista, czteroucha, z niską, cylindryczną szyjką. Ucha poziomo przekłute, symetrycznie rozmieszczone na górnej części brzuśca, tuż poniżej nasady szyi, Amfora jest niezdobiona. W. 12 cm, o. 7 cm.

7. Amfora (naczynie 7, ryc. 83: 17) kulista, czteroucha, z szyjką cylindryczną. Dno zaznaczone przez lekkie spłaszczenie. Amfora zdobiona jest bogato motywami stempelkowymi i sznurowymi. Na szyjce, poczynając od krawędzi, znajdują się dwie poziome linie, sznurowe, poniżej linia z prostokątnych stempelków odcisniętych pionowo, wreszcie trzy linie złożone z łuczków zwróconych stroną wypukłą ku górze. Linia złożona z podobnych łuczków znajduje się u nasady szyi. Już na górnej części brzuśca ponad uchami przebiega linia stempelków pionowo odcisniętych. Na przestrzeni pomiędzy uchami znajdują się po dwie grupy każda, złożona z ośmiu linii prostokątnych stempelków odcisniętych pionowo. U dołu każdej grupy znajdują się podwójne linie złożone z czterech łuczków. Zewnętrzna strona uch również pokryta jest ornamentem złożonym z dwóch krótkich, poziomych linii sznurowych i potrójnych takichże linii pionowych rozchodzących się nieco na zewnątrz. W środku między nimi opada w dół pionowa linia złożona z łuczków. W. 13 cm, o. 8 cm. Amfora (naczynie 10, ryc. 93: 18) o zaokrąglonym, jajowatym brzuścu, z szyją cylindryczną i dwoma naprzeciwległymi, pionowo przekłutymi uchami umieszczonymi pod nasadą szyi. Szyja zdobiona bogato począwszy od krawędzi ku dołowi do nasady dwiema liniami sznurowymi, linia stempelków prostokątnych odcisniętych pionowo, dwiema liniami sznurowymi, trzema

liniami łuczków i dwiema liniami sznurowymi. Na górnej części brzuśca znajduje się osiem symetrycznie rozmieszczonych pionowych linii, złożonych z ostro załamanych łuczków. Linie owe rozmieszczono po cztery pomiędzy uchami. W. 15 cm, o. 9 cm.

9. Amforka (naczynie 14, ryc. 83 : 4) r. kulistym brzuścem przechodzącym w dość wysoką, cylindryczną szyję. Na górnej części brzuśca u nasady szyi znajdują się dwa naprzeciwległe uszka, poziomo przekłute. Szyję zdobią linie sznurowe i linie prostokątnych, pionowo odcisniętych stempelków. Na górnej części brzuśca znajduje się linia pozioma stempelków trójkątnych i z takichże stempelków frędzlowato spadające w dół grupy pionowych linii po trzy grupy między uchami (w każdej grupie po trzy linie), Również od dolnej nasady uch zwisają po dwie linie złożone z identycznych stempelków. W. 10 cm, o. 7,4 cm.

10. Amforka (naczynie 13, ryc. 83 : 8) o kulistym brzuścu i krótkiej, cylindrycznej szyjce. Na przejściu szyi w brzusec znajdują się naprzeciwległe, poziomo przekłute uszka. Na szyjce bogaty ornament złożony poczynając od krawędzi z dwóch linii sznurowych, linii pionowo odcisniętych stempelków prostokątnych, dwóch linii sznurowych, trzech linii zaokrąglonych łuczków, wreszcie linii sznurowych. Na górnej części brzuśca, tuż pod nasadą szyi, znajduje się linia pozioma pionowo odcisniętych stempelków prostokątnych, z której zwisają w dół pojedyncze linie z sześciu par stempelków odcisniętych pod kątem i tworzących ostro załamany łuczek. Linie takie znajdują się po obu stronach uch oraz po trzy na przestrzeniach pomiędzy uchami. W. 9,8 cm, o. 7,6 cm.

11, Puchar sznurowy (naczynie 9, ryc. 83: 5) o brzuścu słabo wydętym, przechodzącym nieznacznie w krótką, nieco na zewnątrz rozwartą szyję. Dno wyodrębnione. Na przejściu szyi w brzusec znajduje się sześć symetrycznie rozmieszczonych guzów. Szyję zdobi ornament w postaci ośmiu równoległych, poziomych linii sznurowych i dwóch linii płytkich okrągłych dołków. W. 17,6 cm, o. 13,4 cm, d. 7,4 cm. 12. Czarka (naczynie 11, ryc. 83:6) z dnem wyodrębnionym. ściany brzuśca nieznaczny łukiem rozchylają się ku górze przechodząc wyraźnym załomem w lejowato rozwartą szyję. U nasady szyi znajdują się dwa blisko siebie osadzone guzowate uchwyty. Szyję czarki zdobią bogate motywy sznurowe złożone z linii poziomych, pionowych i skośnych tworzących trójkąty. W. 13,4 cm, o. 13,2 cm, d. 7 cm.



Ryc. 84. Rębków-Parcele, pow. Garwolin. Inwentarz grobu II:

1 — amfora (naczynie 6). W. 27 cm; 2 — misa (naczynie 3). W. 11 cm; 3 — amfora (naczynie I). W. 22 cm; 4 — amforka (naczynie 14). W. 10 cm; 5 — puchar sznurowy (naczynie 9). W. 17,6 cm; 6 — czarka (naczynie 11). W. 13,4 cm; 7 — amfora jajowata ze swastyką wewnątrz (naczynie 3). W. 26 cm; 8 — amforka (naczynie 13). W. 9,8 cm; 9 — amforka (naczynie 5). W. 12 cm; 10—13 — wióry z krzemienia czekoladowego; 14—15 — siekiery z krzemienia pasiastego. D. 10,2 cm. 16 cm; 16 — amforka (naczynie 10). W. 15 cm; 17 — amforka (naczynie 7). W. 13 cm; 18 — amfora jajowata (naczynie 4). W. 34 cm; 19 — misa (naczynie 2). W. 9,8 cm; 20 — amfora jajowata (naczynie 12). W. 28 cm.

Rys. J. Koszutska

13. Misa (naczynie 2, ryc. 83: 19) półkulista, z dnem wyraźnie wyodrębnionym i wyodrębnioną szyją opatrzoną u nasady w dwa tuż obok siebie umieszczone,

pionowo przekłute, ucha. Szyję zdobią bogate motywy sznurowe, złożone z linii poziomych, pionowych i skośnych. W. 9,8 cm, o. 21,2 cm, d. 8 cm.

14. Misa (naczynie 8, ryc. 83:2) z dnem wyraźnie zaznaczonym i wyodrębnioną lejowato rozchylną szyją. U nasady szyi znajdują się dwa blisko siebie rozmieszczone płaskate uchwyty. Szyję zdobią bogate motywy złożone z linii stempelków prostokątnych i ostro-lukowych ujętych w linie sznurowe. W. 11 cm, o. 22 cm, d. 7 cm.

15. Siekiera (ryc. 83: 15) z krzemienia pasiastego, czworoboczna, z prostokątnym obuchem nieco zaokrąglonym, gładzona na całej powierzchni, trapezowatego kształtu. Dł. 16 cm, sz. ostrza 4,3 cm, obuch 2x0,9 cm.

16. Siekiera (ryc. 83: 14) z krzemienia pasiastego, czworoboczna, o obuchu soczewkowatym, starannie gładzona na całej powierzchni. Dł. 10,2 cm, sz. ostrza 5,3 cm, obuch 2,7x1,2 cm.

17. Cztery wióry (**ryc. 83:10—13**) z krzemienia czekoladowego. **Dł. 8 cm, 7,7 cm, 6 cm, 3,2 cm.**

Literatura:

K. Salewicz, **ZOW**, R. 12: 1937, s. 80—81;

Kostrzewski, *Od mezolitu*, s. 155;

Nosek, „*Annales UMCS*”, S. F- vol. V, s. 91—100;

Nosek, „*Annales UMCS*”, S. F- vol. VI, s. 234—235;

Nosek, „*Inventaria Archaeol. Pologne*”, **12**: 1934, **pl. 68** (3 feuilles).